א) [לעיל קג.], ב) קדושין כא. סנהדרין סח:, ג) [במדבר ה], ד) [שס], [בנו בר ה], ז) [שט], [דף קי.], ו) רש"ל, 1) [ול"ע שס],

מסורת הש"ם

תורה אור השלם 1. וְאָם אֵין לְאֵישׁ גּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלְיו הָאָשָׁם הַמֵּוּשָׁב לַיִיְ לַכֹּהֵן יכפר בו עליו: במדבר ה ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא והא וכו דמודי ד"ה הם והם וכו דמודי ר' יוסי דלנפשיה לא מני: (כ) תום' ד"ה לוה וכו דכיון דליכה קלה לה מפסידינן לקוחות: (ג) ד"ה ב"ה ווכר בפי השותפיו האומר לאשתו קונם שאני נהנית לך:

תום' ד"ה לוה וכו' אבל נתנו במתנה. עיין כתובות דף מט ע"ב תוס" ד"ה הוא ועיין בתשובת ע"ז: באח הב ... משתעבדי ממלמלי. עיין משתעבדי ממלמלי. עיין יבמות לט ע"א תוס' ד"ה כתב ובכתובות דף מט ע"ב

גליון הש"ם

רבינו חננאל

מוס׳ ד״ה הוא:

עבודתה ועורה. עבודתה מתנותיה שנאמר עבודת מתנה.

בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו: ואם אין לו. מה יאכל לוה ואוכל ובעלי חוב באין ונפרעין מן הירושה את חלקו: גבו' ואפי׳ לארנקי של לדקה. אם אינו מוצא יורש לאביו למי ישיב יתן אותה מכרו דכיון דליכא קלא לא (ט) אפסדינא ללקוחות ° אבל נתנו במתנה

> לארנקי של לדקה זה גזל אבא: ונמחליה לנפשיה. היכא דאין יורש אלא הוא וכולה שלו: מי לא מנו מחל לו על הקרן. ולא מקיימא מלות השבה. אלמא למיפק ידי גזילה בעינן והא נפתא ליה במחילה הכא נמי כיון דירושה קמיה נפלה נפק ליה מידי גזילה: להשיב האשם. זה קרן של גזילה כדתניא לקמן בפרקין (דף קי.): גואל. יורש: וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים. אם אין לו בן או בת או אח יש לו קרוב עד יעקב אבינו הקרוב קרוב יורש: אלא בגול הגר. ונשבע לשקר דכתיבם למעול מעל בה': והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים. לכהנים כדכתיבי האשם המושב לה׳ לכהן ואמרינן לקמן בשמעתיום אשם זה קרן: ווקפו עליו. גר במלוה נפק ליה מתורת גזילה ולכי מיית גר הוה ליה האי מוחזק ווכה מן ההפקר: לא שנא לנפשיה. כגון הכא דמחיל ליה האי גברא גזל הגר לנפשיה וה"ה גחל את אביו ונשבע לו ומת אביו דמחיל לנפשיה: ול"ש לחחרים. נגזל לגחל מצי מחיל ומתני׳ דקתני מחל לו על הקרן רבי יוסי הגלילי היא ואשמעינן לאחרים וה"ה לנפשיה היכא דנפק מידי גזילה כגון יורש או גול הגר וקס"ד האי וקפו לאו דוקה כדמפרש וחזיל: לר' עקיבה לא שנא כו'. ומתני׳ דקתני משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו ר' עקיבא היא ולאשמועינן לנפשיה דלא מצי מחיל וה"ה לאחרים דאפילו מחיל ליה נגזל גופיה לאו מחילה היא: ה"ה אפי" לה זקפן. הלכך יורש את אביו נמי אע"ג דלא זקפו עליו במלוה ולא יצא מתורת גזילה בחיי אביו כיון דמת אביו ונפלו נכסים לפניו מחיל לנפשיה. ולקמן

(ע"ב) פריך א"כ גזל הגר דנפיק לכהנים היכי משכחת לה: א"ה. דבלא זקפו נמי קאמר ר' יוסי לנפשיה מלי מחיל מתני׳ דמחל לו על הקרן דאמרת ר׳ יוסי היא כיון דאמר לנפשיה מלי מחיל לשמעי׳ ביורש את אביו דמחיל לנפשיה וליתני פטור ולוקמה כר' יוסי וכ"ש דנגזל גופיה לגזלן מלי מחיל וגבי מחל לו על הקרן דאוקמיה כר' יוסי ליתני אינה מחילה ולוחמה כרבי עקיבא דלשמעינן מחני׳ לרבי עקיבא דלאחרים לא מלי מחיל ומהחם שמעינן שפיר דכל שכן לנפשיה דוקפו במלוה היינו אחרים וקאמר ר' עקיבא דלא מלי מחיל אבל השתא דאשמועינן לאחרים הויא מחילה ולנפשיה לא הויא מחילה איכא למימר דדוקא קתני וחד תנא הוא רישא דמתני׳ וסיפא: הא והא ר׳ יוסי. הא דאמר בזקפו במלוה דכיון דאפקה גר גופיה דהוה נגזל מתורת גזילה דהוי כמוחל לאחרים הוי מחילה ולכי מיית קנייה האי הלכך מחל לו על הקרן דמתני' ר' יוסי היא דאי לרבי עקיבא בעי השבה משלו כדקתני אין לו תקנה עד שיוליא גזילה וסיפא נמי רבי יוסי היא דמודי רבי יוסי (א) לנפשיה דלא מלי מחיל כיון דלא אפקיה נגזל מתורת גזילה: רבא אמר הא והא רבי עקיבא. דלרבי יוסי לנפשיה נמי מלי מחיל דוקפו לאו דוקא וכי אמר רבי עקיבא דלא מלי מחיל לנפשיה הוא דקאמר דאע"ג דגר זקפו כיון דלא מחיל מחילה גמורה לא נפהא ליה מתורת גזילה אבל נגזל לגזלן מודה ר' עקיבא דמחיל:

לארנקי של לדקה ולא יעכבנו בידו: ולריך שיאמר. כשהוא משיב דלא שייך פסידא דלקוחות ב"ח גובה הימנו דאין יכול ליתן מה בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו "ויחזיר לבניו או לאחיו יואם אין לו לוה ובעלי חוב באים ונפרעים: גבו' אמר רב יוסף יאפילו לארנקי של צדקה אמר רב פפא יוצריך שיאמר זה גזל אבי אמאי נמחליה לנפשיה מי לא תגן שמחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש אלמא בר מחילה הוא אמר רבי יוחנן לא קשיא הא רבי יוםי הגלילי הא רבי עקיבא דתניא יואם אין לאיש גואל להשיב האשם וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא בגזל הגר הכתוב מדבר הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר

והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע

באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת זכה

הלה במה שבידו דברי רבי יוםי הגלילי

לנפשיה ל"ש לאחרים מצי מחיל ולרבי

עקיבא ל"ש לאחרים ולא שנא לנפשיה לא

מצי מחיל ולר' יוםי הוא הדין דאפי' לא זקפו

במלוה והאי דקתני זקפו עליו במלוה

להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפילו זקפן

עליו במלוה אין לו תקנה עד שיוציא גזילה

מתחת ידו מתקיף לה רב ששת אי הכי לרבי יוםי הגלילי לשמעיגן לנפשיה וכל

שכן לאחרים לרבי עקיבא לשמעינן לאחרים דלא מצי מחיל וכ"ש לנפשיה דלא מצי

מחיל אלא אמר רב ששת הא וָהָא רבי

יוםי הגלילי כי קאמר רבי יוםי הגלילי דמצי

מחיל לאחרים אבל לנפשיה לא מצי מחיל אלא אמאי זכה הלה במה שבידו משום

דזקפן עליו במלוה רבא אמר הא והא רבי

עקיבא כי אמר רבי עקיבא דלא מצי מחיל לנפשיה אבל לאחרים מצי מחיל

משתעבדי לב״ח 🌣 ה״נ לא משתעבדי מטלטלי דמקבל מתנה לבעל חוב והוי כאילו נותן להם במתנה כיון שהוא עלמו אינו יכול לחזור ולטרוף מהן ומיהו נראה דלא חשיב הכא מה שמחזיר להן כאילו נתן להם דאינו נותן להם לשם מתנה אלא סתמא בשתיקה מחזיר להם ואין דעתו אלא לקיים מצות השבה בעלמא הלכך לא הויא מתנה ויכול ב"ח לטרוף מהם והוא ודאי אינו יכול לחזור וליקח מהן דאו לא היתה מתקיים השבה כלל אם היה לוקח בעלמו מה שנתן אבל מה שב"ח נוטל מתקיימה שפיר מצות השבה כיון שבעלמו אין נוטל ומיירי אפי׳ ר' עקיבא אומר האין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו לרבי יוםי הגלילי לא שנא

לבניו או לאחיו ויחזור ויטרפנה מהם ב״ח אע״ג דאמרינן לעיל (דף

יא:) עשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב״ח גובה הימנו היינו דוקא

בלא אפותיקי: ב"ה באין ונפרעין. אחר מיתה ואפילו בחייו הוי שרי בכה"ג

שמשועבד לאחרים אבל לא עשאו

אפומיקי לא היה ב״ח חוזר וטורף מהם דכי היכי דמטלטלי דיחמי לא

כדאמרינן (נדרים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל ואיני יודע מה אעשה לו נותן לו ובא ונוטל מזה אלא לפי שזה אין רולה שיהנה ממנו כלל בחייו ואין יכול לעשות תקנה אלא מדעתו והא דלא תני הכא ואם אין . רולה כדקתני רישא משום שהרי ודמי ין [אינו] כולה או שמא דוקא אין לו מה יאכל שרי כדקתני גבי המודר הנאה מחבירו אבל אם יש לו מה יאכל אפי׳ י [אינו] רולה אין לו מקנה בכך וא"ת והיאך נפרע ממנו והא תנן בפרק אין בין המודר (שם דף לג.) המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ופר"ת דדוקא במזונות אשתו אבל שאר חובות

מכלל אסור לפרוע דודאי קא משתרשי ליה ואסור וה"נ משתרשי ליה וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעבורו אם יפרע בחנם בעבורו א"כ מהנהו ואסור אבל הכא מה שבאים ב"ח ונפרעין מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים וההיא דהולך אצל חנוני לא מקשה דהתם דרך מתנה מיירי שהחנוני נותן לזה פירות במתנה וחוזר ומקבל מזה מעות דרך מתנה אבל הא דאמר בפרק השותפין (שם דף מו:1) (ג) קונם אשתי שאני נהנית לך כו' לוה וב"ח באין ונפרעין מבעל בשלמא קונם שאני נהנה לאשתי איכא למימר במזונות אשתו ואליבא דחנן אלא קונם שאני נהנה לך משמע שאומר לחבירו נמצא שהוא פורע חובו ויש לומר כגון שלוה הימנו על מנת שלא לפרוע דהשתא אין נהנה כלום במה שפורע חובו וא"ת וכי בשופטני עסקינן שילוה ע"מ שלא לפרוע וי"ל שהוא אוהבו שלא ינים מלפרוע בעבורו: אלא אמר רב ששת הא והא ר' יוםי הגדידי. וא"ת ואמאי לא מוקי מתני׳ כר׳ עקיבא ומודה דלאחרים מצי מחיל ולנפשיה לא מצי מחיל ובזקפו עליו במלוה הוא דפליג עליו רבי עקיבא ארבי יוסי דלא חשיב ליה זקיפה כמו מחילה דאחריני וי"ל דרב ששת סבר כיון דמחילה דאחריני מועלת זהפו נמי מועיל לכ"ע וכיון דאמר ר' עקיבא דוקפו במלוה אינו מועיל א"כ ודאי ס"ל דמחילת אחרים נמי אינו מועיל הלכך לא מתוקמא מתני' כר' עקיבא דקתני במתניתין מחל לו את הקרן משמע דמחילת אחריני מועלת

ורבא דמוקי לה כרבי עקיבא סבר דוקפו במלוה אינו מועיל כלום לכ"ע אי לא מצי מחיל לנפשיה הלכך רבי יוסי דקאמר זכה הלה במה שבידו ע"ל משום דסבר דמצי מחיל לנפשיה הלכך מתני' לא מיתוקמא כוותיה אלא כרבי עקיבא ומודה רבי עקיבא דלאחריני מצי מחיל והשתח הא דנקט זקפו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפיי זקפו במלוה לא מצי מחיל לנפשיה כיון דליכא מחילה דאחריני:

מכלל

עין משפם

נר מצוה

קסו א ב מיי' פ"ה מהלכות נדרים הל'

ו ועיין בכ"מ הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי

רכג סעיף ד: קסו ג ד מיי׳ פ״ח מהל׳

ג סמג עשין עג טוש״ע

מ"מ סיי שסו סעיף ה:

ל ת כי שטן טפיף ט. קםח ה מיי׳ שם הלכה ד ה ועיין בהשגות

ובמ"מ טוש"ע שם סעי׳ ו:

גזילה ואבידה הלכה

מוסף רש"י . בחייו ובמותו. אס גדר בחייו ובמותו, כיון דמפרש במותו, אם מת לא יירשנו. דאדם אוסר דבר שברשותו לכשילה מרשותו לאחר מוחו (נדרים מב:). מחל לו. נגזל, על הקרן. לחחר שהודה לו (לעיל קג.). ואם אין לאיש גואל. גני גזל ונשבע על שקר, דכתיב לעיל מניה והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו, והאי אשמו קרן של ש אדם בישראל שאין לו גואלים. מזרע יעקב, בעוד אחד מכל ישראל בעוד מחד מכל ישרחל קיים הוא קרוב לו (קדושין בא.) אין לך אדם בישראל שאין לו גואלים, כל זמן שלא כלו בני יעקב הקרוב קרוב קולס (סנהדרין סח:). אלא בגזל הגר הכתוב מדבר. ומת לחחר שנשבע לו ואין לו יורשים (שם).